

Źródła prawa

Tomasz A. Winiarczyk

Źródła prawa w Polsce

- 1) pojęcie źródeł prawa
- 2) formy źródeł prawa (prawo stanowione)
- 3) system źródeł prawa
- 4) akty normatywne i ich rodzaje
- 5) polski system źródeł prawa
- 6) obowiązywanie aktów normatywnych
(promulgacja, vacatio legis, implementacja, nowelizacja, tekst jednolity, derogacja)

pojęcie źródeł prawa

- **formy w jakich wyrażone są normy prawne**
- **formy, w jakich przejawia się obowiązujące prawo**

System źródeł prawa

- Przez system źródeł prawa w danym państwie rozumie się **całokształt źródeł prawa w ich wzajemnym powiązaniu, ujmowanych z punktu widzenia tego, co jest im wspólne i co je różnicuje.**

Rodzaje źródeł prawa pozytywnego

- tworzone (stanowione)
 - ustawy
 - rozporządzenia
- Stanowienie jest decyzją, w wyniku której powstają normy postępowania.
- uznawane
 - zwyczaje
 - istniejące w innym systemie normy prawne (RECEPCJA)
- Uznanie nie stwarza normy – ono tylko powoduje, że dana norma staje się normą prawa w danym systemie.

Akt normatywny

- Władcze wypowiedzenie woli organu państwowego zawierające normy ogólne (dotyczące wszystkich) i abstrakcyjne (wskazujące modele pożądanym zachowań)

rodzaje aktów normatywnych

- **POWSZECHNIE
OBOWIĄZUJĄCE**
 - zawierają normy wiążące wszystkie podmioty prawa
- **WEWNĘTRZNIE
OBOWIĄZUJĄCE**
 - zawierają normy wiążące tylko podmioty hierarchicznie podporządkowane organowi wydającemu dany akt

moc prawna aktu

- cecha aktu normatywnego
wyznaczająca jego pozycję w hierarchii
aktów normatywnych

moc obowiązująca aktu

- ❑ cecha pozwalająca uznać dany akt normatywny za element systemu prawa
- ❑ określa, czy dany akt wiąże podmioty prawa, czy też ich jeszcze albo już nie wiąże

rodzaje powszechnie obowiązujących aktów normatywnych

- Konstytucja RP
- ratyfikowane umowy międzynarodowe
- ustawy
- rozporządzenia
- akty prawa miejscowego

Akty normatywne wydawane w RP:

Organ:	Rodzaj aktu prawnego:
Sejm	Konstytucja, ustawy, uchwały
Senat	Konstytucja, uchwały
Prezydent	Rozporządzenia i zarządzenia, postanowienia, Rozporządzenia z mocą ustawy
Prezes Rady Ministrów	Rozporządzenia i zarządzenia
Rada Ministrów	Rozporządzenia, uchwały
Minister	Rozporządzenia i zarządzenia
Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji	Rozporządzenia i uchwały
Wojewoda	Rozporządzenia wykonawcze lub porządkowe, zarządzenia
Rada gminy Rada powiatu Sejmik województwa	Uchwały
Wójt, burmistrz (prezydent miasta)	Przepisy porządkowe (w formie zarządzenia)
Zarząd powiatu	Uchwały (w przypadkach nie cierpiących zwłoki)

O B O W I A Ź Y W A N I E A K T Ó W N O R M A T Y W N Y C H

PROMULGACJA

- ❑ Ogłoszenie tekstu aktu normatywnego.
- ❑ Odbywa się co do zasady w dziennikach urzędowych (także w postaci elektronicznej):
 - Dziennik Ustaw RP,
 - Monitor Polski,
 - Monitor Polski B,
 - dzienniki urzędowe ministrów kierujących działami administracji rządowej,
 - dzienniki urzędowe urzędów centralnych,
 - wojewódzki dzienniki urzędowe.

w Dzienniku Ustaw ogłasza się m.in.:

- 1) Konstytucję,
- 2) ustawy,
- 3) rozporządzenia z mocą ustawy wydane przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej,
- 4) rozporządzenia wydane przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Radę Ministrów, Prezesa Rady Ministrów, ministrów kierujących działami administracji rządowej, przewodniczących określonych w ustawach komitetów, będących członkami Rady Ministrów, oraz Krajową Radę Radiofonii i Telewizji,
- 5) akty prawne dotyczące stanu wojny i zawarcia pokoju,
- 6) akty prawne dotyczące referendum zatwierdzającego zmianę Konstytucji i referendum ogólnokrajowego,
- 7) akty prawne dotyczące stanu wojennego, stanu wyjątkowego, stanu klęski żywiołowej.

w Monitorach Polskich ogłasza się

❑ W Monitorze Polskim ogłasza się m.in.:

- 1) zarządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej wydane na podstawie ustawy,
- 2) uchwały Rady Ministrów i zarządzenia Prezesa Rady Ministrów, wydane na podstawie ustawy,
- 3) ważniejsze akty urzędowe Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

❑ W Monitorze Polskim B ogłasza się:

- 1) sprawozdania finansowe określone w przepisach o rachunkowości,
 - 2) ogłoszenia i obwieszczenia przedsiębiorców, jeżeli odrębne przepisy nie wymagają ich ogłoszenia w Monitorze Sądowym i Gospodarczym,
- ❑ inne akty prawne, a także informacje, komunikaty, ogłoszenia i obwieszczenia organów, instytucji i osób, jeżeli odrębne ustawy tak stanowią.

w innych dziennikach urzędowych ogłasza się:

- ❑ **W dziennikach urzędowych ministrów kierujących działami administracji rządowej oraz w dziennikach urzędowych urzędów centralnych ogłasza się:**
 - 1) akty normatywne organu wydającego dziennik urzędowy i nadzorowanych przez niego urzędów centralnych,
 - 2) uchwały Rady Ministrów uchylające zarządzenia ministra wydającego dziennik urzędowy.
- ❑ **W wojewódzkim dzienniku urzędowym ogłasza się przede wszystkim:**
 - 1) akty prawa miejscowego stanowione przez wojewodę i organy administracji niezespolonej,
- ❑ akty prawa miejscowego stanowione przez sejmik województwa, organ powiatu oraz organ gminy, w tym statuty województwa, powiatu i gminy.

https://dziennikustaw.gov.pl/DU



DZIENNIK USTAW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

[Dziennik Ustaw](#) [Monitor Polski](#) [Wyszukiwanie](#) [Lista certyfikatów](#) [Kontakt](#) [Pomoc](#)

[Dzienniki Urzędowe](#) [Rządowe Centrum Legislacji](#) 

TU JESTEŚ: [Dziennik Ustaw](#) [2020 r.](#)

[Przejdź](#) [Szukaj](#)

DZIENNIK USTAW 2020 R.

Pozycje [1-50](#) | [51-100](#) | [101-150](#) | [151-200](#) | [201-250](#) | [251-300](#) | [301-350](#) | [351-400](#) | [401-450](#) | [451-500](#) | [501-550](#) | [551-600](#) | [601-650](#) | [651-700](#) | [701-750](#) | [751-800](#) | [801-850](#) | [851-900](#) | [901-950](#) | [951-1000](#) | [1001-1050](#) | [1051-1100](#) | [1101-1150](#) | [1151-1200](#) | [1201-1250](#) | [1251-1300](#) | [1301-1350](#) | [1351-1400](#) | [1401-1450](#) | [1451-1500](#) | [1501-1550](#) | [1551-1600](#) | [1601-1650](#) | [1651-1700](#) | [1701-1750](#) | [1751-1800](#) | [1801-1850](#) | [1851-1900](#) | [1901-1950](#) | [1951-2000](#) | **[2001-2050](#)** | [2051-2100](#) | [2101-2150](#) | [2151-2200](#) | [2201-2250](#) | [2251-2300](#) | [2301-2350](#) | [2351-2400](#) | [2401-2450](#) | [2451-2463](#)

[< Pozycje 1951 - 2000](#)

[Pozycje 2051 - 2100 >](#)

Lista aktów

Pozycja 	Tytuł	Plik	Data ogłoszenia
2050	Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 27 października 2020 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii		2020-11-17
2049	Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 listopada 2020 r. w sprawie ustanowienia Pełnomocnika Rządu do spraw Wielokulturowych Systemów Informatycznych Unii Europejskiej		2020-11-19

VACATIO LEGIS

- Okres między momentem publikacji aktu normatywnego a momentem jego wejścia w życie.
 - O ile ustawa nie stanowi inaczej minimum 14 dni.
 - W przypadku rozporządzeń minimum 3 dni.

IMPLEMENTACJA

- Wejście w życie aktu normatywnego.

obowiązywanie aktu

- Od chwili implementacji aktu zaczyna on żyć swoim życiem:
 - obrasta orzecznictwem,
 - obrasta tekstami, które stanowią jego wykładnię doktrynalną,
 - znajduje się w nim ewentualne błędy (jak luki prawne czy normy sprzeczne z innymi),
 - może przestać przystawać do rzeczywistości albo wymagać uzupełnienia o regulacje, których potrzeby nie dostrzegano wcześniej.

NOWELIZACJA

- Zmiana w tekście aktu normatywnego.

tekst jednolity

- oficjalny tekst ustawy, który uwzględnia wprowadzone do niej zmiany
 - nie to samo, co tekst ujednolicony

DEROGACJA

- Uchylenie przepisu w akcie normatywnym:
 - może być wynikiem nowelizacji aktu;
 - może nastąpić na skutek orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego.
- Uchylenie aktu normatywnego:
 - może być związane z wejściem w życie nowego aktu normatywnego zastępującego stary.

POLSKI SYSTEM ŹRÓDEŁ PRAWA I JEGO HIERARCHIA

KONSTYTUCJA

umowy międzynarodowe ratyfikowane ustawowo

ustawy

rozporządzenia
Prezydenta z mocą
ustawy

umowy międzynarodowe nie wymagające
ratyfikacji ustawowej

akty wykonawcze do ustaw

rozporządzenia

zarządzenia

Konstytucja RP z 1997 r.

- ❑ najważniejszy akt normatywny w Polsce
- ❑ ustawa zasadnicza
- ❑ jest szczególnym aktem, gdyż reguluje:
 - podstawy ustroju politycznego i społeczno-gospodarczego państwa,
 - zasady organizacji oraz strukturę i kompetencje najważniejszych organów władzy państwowej oraz samorządowej,
 - podstawowe wolności i prawa człowieka oraz obowiązki obywatelskie

umowy międzynarodowe ratyfikowane (czyli uznane) za zgodą wyrażoną w ustawie

- ❑ Tylko niektóre typy takich umów wymagają do przyswojenia ich przez polski porządek prawny drogi ustawowej.
- ❑ Muszą być zgodne z Konstytucją, co oznacza, że w razie niezgodności albo wypowiedzamy umowę, albo zmieniamy Konstytucję.

umowy międzynarodowe ratyfikowane (czyli uznane) za zgodą wyrażoną w ustawie

Art. 89 Konstytucji.

1. Ratyfikacja przez Rzeczpospolitą Polską umowy międzynarodowej i jej wypowiedzenie wymaga uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie, jeżeli umowa dotyczy:
 - 1) pokoju, sojuszy, układów politycznych lub układów wojskowych,
 - 2) wolności, praw lub obowiązków obywatelskich określonych w Konstytucji,
 - 3) członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w organizacji międzynarodowej,
 - 4) znacznego obciążenia państwa pod względem finansowym,
 - 5) spraw uregulowanych w ustawie lub w których Konstytucja wymaga ustawy.

umowy międzynarodowe ratyfikowane (czyli uznane) za zgodą wyrażoną w ustawie

Art. 90 Konstytucji

1. Rzeczpospolita Polska może na podstawie umowy międzynarodowej przekazać organizacji międzynarodowej lub organowi międzynarodowemu kompetencje organów władzy państwowej w niektórych sprawach.
2. Ustawa wyrażająca zgodę na ratyfikację umowy międzynarodowej, o której mowa w ust. 1, jest uchwalana przez Sejm większością 2/3 głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów oraz przez Senat większością 2/3 głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby senatorów.
3. Wyrażenie zgody na ratyfikację takiej umowy może być uchwalone w referendum ogólnokrajowym zgodnie z przepisem art. 125.
4. Uchwałę w sprawie wyboru trybu wyrażenia zgody na ratyfikację podejmuje Sejm bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.

umowy międzynarodowe ratyfikowane (czyli uznane) za zgodą wyrażoną w ustawie

Art. 91 Konstytucji.

1. Ratyfikowana umowa międzynarodowa, po jej ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, stanowi część krajowego porządku prawnego i jest bezpośrednio stosowana, chyba że jej stosowanie jest uzależnione od wydania ustawy.
2. Umowa międzynarodowa ratyfikowana za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie ma pierwszeństwo przed ustawą, jeżeli ustawy tej nie da się pogodzić z umową.
3. Jeżeli wynika to z ratyfikowanej przez Rzeczpospolitą Polską umowy konstytuującej organizację międzynarodową, prawo przez nią stanowione jest stosowane bezpośrednio, mając pierwszeństwo w przypadku kolizji z ustawami.

KONWENCJA WIEDEŃSKA O PRAWIE TRAKTATÓW

sporządzona w Wiedniu dnia 23 maja 1969 r.

przyjęta przez Polskę w 1990 r.

❑ *Artykuł 27. Prawo wewnętrzne a przestrzeganie traktatów*

Strona nie może powoływać się na postanowienia swojego prawa wewnętrznego dla usprawiedliwienia niewykonania przez nią traktatu. Reguła ta nie narusza w niczym artykułu 46.

❑ *Artykuł 46. Postanowienia prawa wewnętrznego dotyczące kompetencji do zawierania traktatów*

1. Państwo nie może powoływać się na to, że jego zgoda na związanie się traktatem jest nieważna, ponieważ została wyrażona z pogwałceniem postanowienia jego prawa wewnętrznego dotyczącego kompetencji do zawierania traktatów, chyba że to pogwałcenie było oczywiste i dotyczyło normy jego prawa wewnętrznego o zasadniczym znaczeniu.

2. Pogwałcenie jest oczywiste, jeżeli jest obiektywnie widoczne dla każdego państwa postępującego w danej sprawie zgodnie z normalną praktyką i w dobrej wierze.

ustawa

- ❑ Akt normatywny uchwalany w określonym konstytucyjnie trybie przez parlament (ciało przedstawicielskie) oraz posiadający szczególną moc prawną i określoną treść.
- ❑ Dana ustawa powinna regulować w sposób w miarę zamknięty pewien zakres spraw w ich podstawowych ramach

ustawy

- ❑ Przedmiotem ustawy może być każda sprawa.
- ❑ Konstytucja wymaga niekiedy uchwalenia odpowiedniej ustawy, wskazując kierunek przyjętych w niej rozwiązań.
- ❑ Niektóre sprawy mogą być uregulowane wyłącznie przez ustawę (np. ustawa budżetowa, określenie sytuacji prawnej obywatela, regulacja ustroju i zakres działania samorządu terytorialnego).

rozporządzenia Prezydenta z mocą ustawy

- ❑ Prezydent może je wydawać w okresie stanu wojennego – tylko na wniosek Rady Ministrów i to jeżeli Sejm nie może zebrać się na posiedzenie.
- ❑ Rozporządzenia takie podlegają zatwierdzeniu przez Sejm na najbliższym posiedzeniu.

umowy międzynarodowe

- umowy międzynarodowe nie wymagające do ratyfikacji zgody wyrażonej w ustawie mają moc mniejszą niż ustawy

umowy międzynarodowe

Art. 89 Konstytucji.

2. O zamiarze przedłożenia Prezydentowi Rzeczypospolitej do ratyfikacji umów międzynarodowych, których ratyfikacja nie wymaga zgody wyrażonej w ustawie, Prezes Rady Ministrów zawiadamia Sejm.

akty wykonawcze

- ❑ Kwestie nazbyt szczegółowe każda ustawa w sposób wyraźny przekazuje do regulacji aktom wykonawczym (jest to tzw. delegacja ustawowa).
- ❑ Aktami wykonawczymi nie można jednak, nawet jeśli tak mówi ustawa, wkraczać w tzw. materię ustawową, czyli ograniczanie jednostek i zbiorowości w ich prawach oraz praw im przyznawanie, nakładanie na nie obowiązków, kwestie ustrojowe i zasady funkcjonowania aparatu władzy, zręby systemu finansowo-gospodarczego.
 - Dlatego na przykład niemożliwe jest nałożenie jakiegokolwiek kary w drodze aktu wykonawczego.

rodzaje aktów wykonawczych

- **rozporządzenia** według art. 92 Konstytucji są wydawane przez organy wskazane w Konstytucji (czyli Prezydenta RP, Radę Ministrów, Prezesa RM, ministra kierującego działem administracji rządowej, przewodniczącego komitetu w składzie RM oraz KRRiT), na podstawie szczegółowego upoważnienia zawartego w ustawie i w celu jej wykonania;
- upoważnienie powinno określać organ właściwy do wydania rozporządzenia i zakres spraw przekazanych do uregulowania oraz wytyczne dotyczące treści aktu
- **zarządzenia** według art. 93 ust. 2 Konstytucji są wydawane tylko na podstawie ustawy, lecz w przeciwieństwie do rozporządzeń nie mogą stanowić podstawy decyzji wobec obywateli, osób prawnych oraz innych podmiotów;
- zarządzenia są przykładem normatywnych aktów wewnętrznych;
- obowiązują one jedynie podmioty, które podlegają kompetencjom władczym organu wydającego dany akt

akty wewnętrzne swoje

- ❑ Obowiązują one jedynie podmioty, które podlegają kompetencjom władczym organu wydającego dany akt.
- ❑ Tego typu aktami są niektóre uchwały Sejmu, Senatu czy Rady Ministrów, a także statuty czy regulaminy instytucji bądź pracodawców.

akty prawa miejscowego

- Zgodnie z art. 94 Konstytucji organy samorządu terytorialnego oraz terenowe organy administracji rządowej, na podstawie i w granicach upoważnień zawartych w regulacjach ustawowych, ustanawiają akty prawa miejscowego obowiązujące na obszarze działania tych organów.

akty prawa miejscowego

- ❑ Uchwały sejmików województw, rad powiatów i rad gmin oraz rozporządzenia wojewody.
- ❑ Wyjątkowo zarządzenia porządkowe organów wykonawczo-zarządzających JST (np. wójta, burmistrza, prezydenta miasta).

Uchwały ciał stanowiących JST mogą precyzować na przykład stawki podatków i opłat lokalnych, ustanawiać zasady utrzymania porządku i czystości czy wreszcie określać budżet jednostki samorządu terytorialnego na dany rok.

akty prawa miejscowego

- Na podstawie i w granicach upoważnień zawartych w ustawie wojewoda oraz organy administracji niezespólonej stanowią akty prawa miejscowego obowiązujące na obszarze województwa lub jego części.

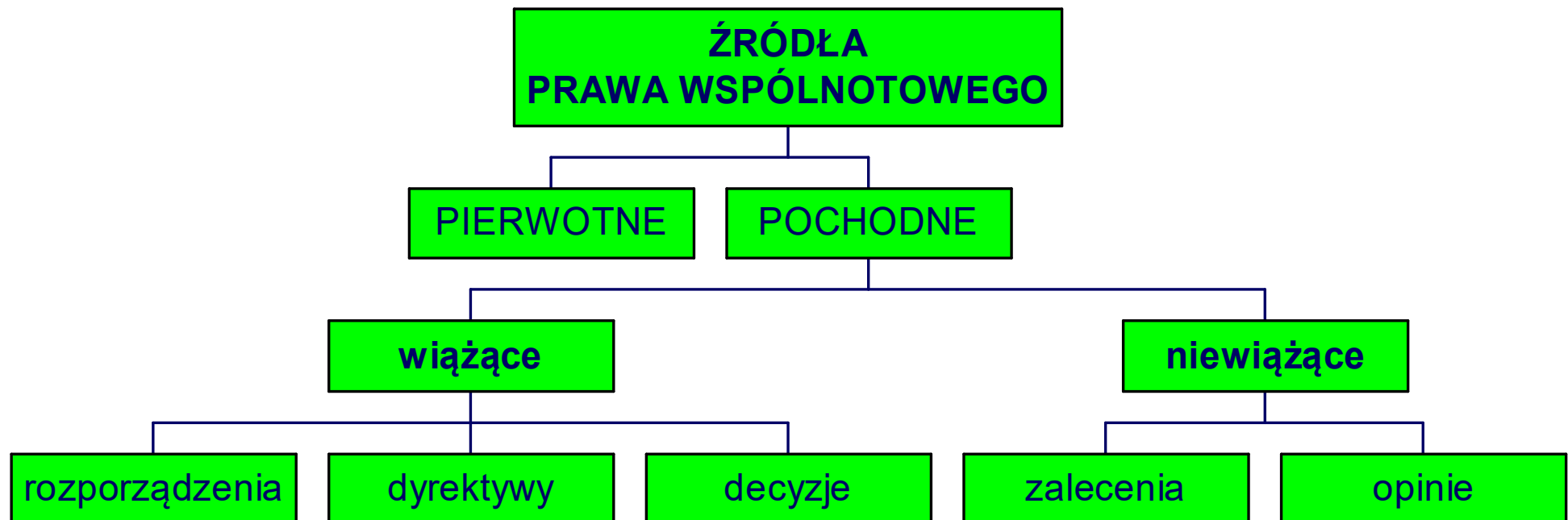
PRAWO POLSKIE A PRAWO UNIJNE



Skutki przystąpienia Polski do UE dla systemu źródeł prawa

- oprócz norm prawa krajowego (rodzimego) obowiązują nas także przepisy UE
- nie podlega ono każdorazowej ratyfikacji, ale obowiązuje z samego faktu przynależności RP do UE

schemat podstawowych źródeł prawa UE



źródła pierwotne prawa wspólnotowego

□ traktaty założycielskie i inne ustrojowe, w tym najważniejsze:

- Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
- Traktat z Maastricht (zastąpiony przez Traktat o Unii Europejskiej)
- Traktat z Lizbony

□ traktaty akcesyjne, w tym:

- Traktat między Królestwem Belgii, Królestwem Danii, Republiką Federalną Niemiec, Republiką Grecką, Królestwem Hiszpanii, Republiką Francuską, Irlandią, Republiką Włoską, Wielkim Księstwem Luksemburga, Królestwem Niderlandów, Republiką Austrii, Republiką Portugalską, Republiką Finlandii, Królestwem Szwecji, Zjednoczonym Królestwem Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej (Państwami Członkowskimi Unii Europejskiej) a Republiką Czeską, Republiką Estońską, Republiką Cypryjską, Republiką Łotewską, Republiką Litewską, Republiką Węgierską, Republiką Malty, Rzeczpospolitą Polską, Republiką Słowenii, Republiką Słowacką dotyczący przystąpienia Republiki Czeskiej, Republiki Estońskiej, Republiki Cypryjskiej, Republiki Łotewskiej, Republiki Litewskiej, Republiki Węgierskiej, Republiki Malty, Rzeczypospolitej Polskiej, Republiki Słowenii, Republiki Słowackiej do Unii Europejskiej z 2003 r.

prawo pochodne

□ akty wiążące (tzw. hard law)

- rozporządzenia
- dyrektywy
- decyzje

□ akty niewiążące (tzw. soft law)

- zalecenia
- opinie

rozporządzenia

- ❑ mają zastosowanie ogólne, obowiązują w całości i stosuje się je bezpośrednio
- ❑ stanowią instrument ujednolicania prawa

dyrektywy

- ❑ akty normatywne wiążące dla państw mające charakter abstrakcyjny
- ❑ adresatami są tylko państwa
- ❑ konieczna jest transpozycja do porządku prawnego każdego państwa, aby mogły dotyczyć każdego podmiotu prawa
 - w szczególnych sytuacjach mogą być stosowane wprost
- ❑ stanowią instrument harmonizacji prawa

decyzje

- ❑ akty mające charakter indywidualny (skierowana do ściśle określonego grona adresatów) i konkretny (dotyczą ściśle określonych spraw / sytuacji)
- ❑ adresatami mogą być państwa, przedsiębiorstwa lub inne podmioty prawa

zalecenia

- ❑ akty niemające mocy wiążącej, wyrażające stanowisko określonego organu UE w konkretnej sprawie lub dziedzinie
- ❑ jasno sugerują adresatowi sposób rozwiązania danej sytuacji
- ❑ adresatami zaleceń mogą być państwa członkowskie, podmioty prawa oraz instytucje wspólnotowe
- ❑ wywołują określone skutki prawne (np. po stronie organu wydającego powstaje zobowiązanie)

opinie

- ❑ akty prawne niestanowiące źródła prawa unijnego
- ❑ wydawane na życzenie podmiotów prawa przez dowolny organ Unii Europejskiej
- ❑ stanowią wyrażenie stanowiska, poglądu w danej sprawie, mogą zawierać także ocenę tej sytuacji, propozycję zastosowania konkretnych środków i metod działania tak, aby jak najlepiej zrealizować cele wyrażone w traktatach
- ❑ mogą wywoływać określone skutki prawne

prawo pomocnicze

- elementy prawa nieprzewidziane w traktatach
 - orzecznictwo TS UE
 - prawo międzynarodowe
 - zasady prawa